■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסוד שיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישלח ■ י"ג כסלו ה'תשע"ו ■ 25.11.2015 ■ גליון מס' 353 ■

י"ט כסלו ה'תשל"ח*/

כ"ק הרבי מלובביץ'

[1]

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי[1], וידוע מ"ש כ"ק אדמו"ר הזקן בעל הגאולה באגרת הקודש שלו[2] (בנוגע להגאולה די"ט כסלו), כשקריתי בס' תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי, קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו, יצאתי בשלום מה' שלום, שהגאולה שלו שייכת לענין פדה בשלום נפשי. ומזה מובן גם בנוגע להגאולה של בנו וממלא מקומו, כ"ק אדמו"ר האמצעי (ביו"ד כסלו), שהיא שייכת להענין דפדה בשלום נפשי[3], שהרי פסוק זה הוא בשיעור תהלים החדשי דיום העשירי לחודש[4]. (ויש לקשר זה גם עם אריכות הביאור וכו' בהדרוש ד"ה פדה בשלום נפשי שלו[5]). וגם הגאולה די"ב וי"ג תמוז של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ממלא מקומם (דאדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי), שייכת לענין פדה בשלום נפשי[6], כדמוכח גם מזה שכמה ממאמרי י"ב וי"ג תמוז[7] מתחילים בפסוק זה.

ויש לומר, דענין זה (השייכות דהגאולה לפדה בשלום נפשי) שייך גם לזה שהגאולה די"ט כסלו היתה ביום השלישי שהוכפל[8] בו כי טוב[9] ובחודש השלישי (דחדשי החורף)[10] (וגם הגאולה דיו"ד כסלו ודי"ב תמוז היו בשלישי, הגאולה דיו"ד כסלו - בחודש השלישי, והגאולה די"ב תמוז - ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב), כי עיקר החידוש בהכתוב פדה בשלום נפשי הוא (לא כ"כ ענין הפדי', כ"א) שהפדי' היא בשלום[11] ושלישי[12] הו"ע השלום[13].

ב) והנה בפסוק זה שני פירושים. פירוש הפשוט בפדה בשלום נפשי הוא שהקב"ה פודה את הצדיקים (הן לפי פשטות הענין שקאי על פדיית דוד, שהקב"ה פדה אותו מהמלחמות שבאו עליו[14], וכדאיתא בירושלמי[15] שפדה בשלום נפשי קאי על פדיית דוד ממלחמת אבשלום, וכ"ה גם בנוגע לפדה בשלום נפשי דהגאולות די"ט כסלו יו"ד כסלו וי"ב תמוז, שהקב"ה פדה את הצדיקים), ופירוש הב' הוא כמרז"ל [16] אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כו' כאילו פדאני כו', שהאדם (העוסק בתורה וכו') הוא פודה את הקב"ה כביכול. וצריך להבין השייכות דשני הפירושים, דנוסף על הידוע שכל הפירושים שבאותו פסוק שייכים זה לזה[17], הנה זה שבהדרושים די"ט כסלו[18]ודי"ב תמוז (שאז הי' הענין דפדה בשלום נפשי כפשוטו, כנ"ל) מובא (בכו"כ מהם) בתחילתם וראשיתם דרשת חז"ל הנ"ל, הרי זה מדגיש עוד יותר דשני פירושים אלה שייכים זל"ז. וצריך להבין השייכות דשני הפירושים. ואף שגם לפי מרז"ל הנ"ל מדבר הכתוב (גם) בענין פדיית ישראל, פדאני לי ולבני (ובחדא"ג מהרש"א[19] שם שהשכינה אמרה פדה בשלום נפשי עם מקרב לי מלשון קרובים דהיינו בני), הרי זהו בנוגע להנפדה, אבל בנוגע להפודה, הרי לפי פירוש הפשוט, פדה גו' קאי על הקב"ה, ולפי מרז"ל הנ"ל, פדה גו' קאי על האדם העוסק בתורה וכו'.

ג) ויובן זה בהקדים שג' הענינים דתורה וגמ"ח ותפלה (בצבור), שעל ידם פדאני לי ולבני, הם ג' העמודים שעליהם העולם עומד[20] (כמ"ש בחדא"ג מהרש"א שם[12] ועד"ז ברשב"א שם[22]). ומכיון שקיום ועמידת העולם הוא על ג' עמודים אלה, צריך לומר, דג' ענינים אלה היו גם בתחילת הבריאה. ואף שידוע שבריאת העולם היתה מצד כי[23] חפץ חסד הוא (ורק עכשיו באתערותא דלתתא תליא מילתא)[24], אעפ"כ, מכיון שכוונת הבריאה מלכתחילה היא בשביל ישראל ובשביל התורה[25], צריך לומר, שג' ענינים אלה הם עמודי העולם גם בתחילת התהוותו.

והענין הוא, דהנה ידועה תורת הרב המגיד[26] ותורת כ"ק אדמו"ר הזקן[27] (שנקראת (גם) על שמו[28]) על מאמר רז"ל[29] דע מה למעלה ממך, דכל מה שלמעלה הכל הוא ממך. ומהמשך הענין שם מובן, שע"י עבודת האדם נעשה הענין למעלה גם קודם העבודה[30]. וכמ"ש הרב המגיד[31] עה"פ[32] נעשה אדם בצלמנו גו', שהוא כמשל אדם שיש לו בן, שמצד גודל אהבתו אליו, נחקקה צורת הבן במחשבתו. ומכיון שאצלו ית' העבר והעתיד אחד, לכן נחקקה צורתם של ישראל (כמו שנש"י הן בבחי' נברא, ויתירה מזה כמו שהן יורדות למטה[33]) במחשבתו ית' גם קודם שנבראו. דזהו גם ענין במי נמלך

תפוצה לכל קהילות ישראל

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

לראות ולהראות
מפעם לפעם אנו שומעים על צעיר או צעירה שגדלו אפילו בבית שההורים הם מחנכי הדור, המשמשים דוגמא ומופת...
המשך בעמי 5

שוויית חורף
תגובה לתגובתו של הרב יעקב מאיר שליט"א - תגובה 2
יישר כח לכבוד ידידי הרב מאיר שליט"א על תגובתו השנייה, אולם אני על משמרתי אעמודה ואעיר רק מספר נקודות...
המשך בעמי 5

סיפור לשבת
אורות מאופל
ברוך וחיה בורובסקי יצאו מביתם במטרה להגיע למסעדה ולפנק את נכדתם מירב בת החמש עשרה שהגיעה לבקרם בחופשתה....
המשך בעמי 6

שביבים
■ בן ק' כבן כ'
■ מבט מתוך עין הסערה
המשך בעמי 7

בנשמותיהן של צדיקים[34], דזה מה שהי' ידוע לפניו ית' שיתענג כביכול בעבודת הצדיקים, הנה תענוג זה עלה לפניו ית' גם לפני הבריאה (ועי"ז היתה הבריאה)[35]. וזהו מה שג' העמודים (תורה עבודה וגמ"ח) היו גם בתחילת הבריאה, דמכיון שהקב"ה צמצם את עצמו בצלם של ישראל (עוד לפני שנבראו), הנה על ידי העבודה דישראל דתורה עבודה וגמ"ח, שהם ג' הקוין חג"ת[36] (וג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה[37]), נעשה למעלה (עוד לפני הבריאה) הציור דחג"ת (ודמחדו"מ), ונתהוו כל העולמות[38].

ד) אלא שאעפ"כ, הענינים שנעשים למעלה (ע"י העבודה דישראל) לפני העבודה, אינם באותו העילוי כמו שהם לאחרי העבודה. וע"ד הידוע בענין מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל[39] (שפירוש דבריו חוקיו ומשפטיו הוא שהקב"ה מקיים את המצוות[40]), שיש בזה ב' ענינים[41]. ענין הא' הוא, כדרשת רז"ל עה"פ מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות, היינו שבתחילה הקב"ה מקיים את המצוות וזה נותן כח לישראל שיקיימו את המצוות, אתערותא דלעילא שקודם לאתעדל"ת. וענין הב' הוא, דע"י שישראל מקיימים את המצוות הנה מזה נמשך כן למעלה שיהי' הקב"ה מקיים את המצוות[42], אתעדל"ע שע"י אתעדל"ת. וענין זה שבמצוות הקב"ה שנעשה ע"י קיום המצוות דישראל, הוא נעלה יותר מקיום המצוות דהקב"ה כמו שהוא מצד עצמ[43]. וע"ד אתעדל"ע שע"י אתעדל"ת שהיא נעלית יותר מהאתעדל"ע שלפני האתעדל"ת[44]. וכמו שהמצוות דהקב"ה שנעשים ע"י שישראל מקיימים את המצוות הם נעלים יותר מהמצוות דהקב"ה כמו שהם מצד עצמם, עד"ז יש לומר בהמצוות דהקב"ה שנעשים ע"י קיום המצוות דישראל גופא, שהמצוות דהקב"ה שלאחרי קיום המצוות דישראל בפו"מ, הם נעלים יותר מהמצוות דהקב"ה (שנעשו ע"י קיום המצוות דישראל) לפני קיום המצוות דישראל בפו"מ.

ה) ובזה יובן מה שארז"ל[45] עה"פ[46] ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי, שיום הששי דמעשה בראשית (שעיקר ענין מע"ב הוא ביום הששי, יום ברוא אדה"ר, כמו שאומרים בר"ה[47] זה היום תחילת מעשיך[48]. ועד"ז הוא גם בנוגע לי"ט כסלו, ר"ה לתורת החסידות ודרכי החסידות, שזה היום תחילת מעשיך שלימות הכוונה האמיתית בבריאת האדם[49]) תלוי ביום הששי דסיון שבו ניתנה תורה[50], כי התנה[51] הקב"ה עם מעשה בראשית כו' אם ישראל מקבלים התורה (אז דוקא) אתם מתקיימין כו'. דמזה שתלה הכתוב את יום הששי דמע"ב ביום הששי דסיון, משמע, דזה שתוקף הקיום דמעשה בראשית נעשה ביום הששי דסיון הוא (לא רק מפני הספק שהי' בארץ שמא לא יקבלוה[52], אלא) גם לפי האמת, כפי שכלפי שמיא גליא (גם מקודם) שישראל יקבלו את התורה. (ויש להוסיף, דמכיון שאם ישראל מקבלים את התורה הוא תנאי במעשה בראשית, הרי (גם כשידוע מקודם שיתקיים התנאי) התוקף דהמעשה הוא כשיתקיים התנאי בפועל[53]). ואף שגם ענין זה (מה שישראל קבלו את התורה בפועל) נעשה אצלו ית' גם בתחילה, הרי נוסף לזה שענין זה הוא רק מצד למעלה (מכיון שאצלו ית' העבר והעתיד אחד), משא"כ בהעולם[54] לא הי' ענין זה[55], שלכן לא הי' תוקף לקיום העולם עד יום הששי בסיון, הנה ע"י שישראל קבלו את התורה בפועל בעוה"ז הגשמי (בששי בסיון), נעשה עילוי נעלה יותר גם בהענין דקבלת התורה כמו שהיא במחשבתו ית' לפני הבריאה[56].

ו) והענין הוא, כמו שנתבאר לעיל (בד"ה מים רבים[57]) בענין העלי' הנעשית בהנשמות ע"י ירידתן למטה דוקא, אף שגם לפני זה היו מושרשות בעצמותו ית' ובהם נמלך כו', שבהיותן בבחינת ההמלכה הן בבחינת צדיקים (כדיוק הלשון במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים[58]), וע"י העבודה דתומ"צ (בפועל) בירידתן למטה נעשים בדרגת בעלי תשובה, ענין והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה[59].

כמשנ"ת בארוכה בד"ה הנ"ל. וע"פ הידוע[60] שתכלית הכוונה בירידת הנשמה למטה הוא בכדי לתקן את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, יש לומר, שגם הפעולה בעולם (בהגוף בנה"ב ובחלקו בעולם, ועד בכללות העולם) שנעשה ע"י עבודת הנשמה, הוא ענין התשובה, עליית כל הבירורים בבחינת אור חוזר דתשובה[61]. ואדרבה, תכלית הכוונה בירידת הנשמה למטה הוא (לא בשביל העילוי דתשובה שנעשה בהנשמה, כי אם) בכדי לפעול בירור והעלאת הניצוצות שבעולם (ענין התשובה דעולם, והוא למעלה יותר מהתשובה דהנשמה[62]).

ז) ויש לקשר זה עם תורת הרב המגיד[63] (בעל ההילולא[64]) עה"פ[65] וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, שירידת יעקב ממדריגתו העליונה לישב בארץ בארציות (היינו, ירידת הנשמה למטה) (ועד לאופן דוישב, שאין ישיבה אלא לשון עכבה[66]) הוא בשביל מגורי אביו, מגורי לשון אסיפה וכניסה כמו אוגר בקיץ[67], לאגור ולאסוף הניצוצות הקדושים (שבעוה"ז) ולהכניסם ולהעלותם לעילא.

והנה בתורת הרב המגיד הנ"ל בתחילתה[68] מפרש, שמגורי אביו הוא יראת אביו שבשמים (מגורי לשון מגור ויראה[69]), ופירוש וישב יעקב בארץ מגורי אביו גו' הוא, דהגם שהוא בארץ, בארציות וחומריות עוה"ז (ויתירה מזו, שבעוה"ז גופא הוא בארץ כנען מלשון כנען בידו מאזני מרמה[70], היינו שהוא נמצא בין הרשעים), עכ"ז הוא במגורי אביו, ביראת אביו שבשמים. ולאחרי זה מוסיף עוד פירוש, שמגורי אביו הוא אסיפת הניצוצות כנ"ל. ויש לומר, דשני פירושים אלה הם שני הענינים (דלעיל סעיף ו) שנעשים ע"י ירידת הנשמה למטה. שבתחילה מבאר העילוי שנעשה בהנשמה ע"י ירידתה למטה, דע"י שגם בהיותה בארציות וחומריות עוה"ז (ויתירה מזו - בארץ כנען) היא ביראת שמים, ע"ז היא מתעלית יותר מכמו שהיתה לפני ירידתה. (ובפרט לפי המבואר בתו"א ד"ה וישב יעקב [71] (ובהגהות הצ"צ לשם[72]), דע"י שהנשמה מתגברת על ההעלמות וההסתרים דהגוף וזמן הגלות ומתעוררת באהבה ויראה, גם האהבה ויראה גופא הם נעלים יותר מהאהבה ויראה שקודם ירידתה). ואח"כ מבאר ענין נעלה יותר שנעשה ע"י ירידת הנשמה למטה, דענין זה הוא תכלית כוונת הירידה, לאגור ולאסוף הניצוצות הקדושים ולהעלותם למעלה.

ח) ויש לומר, שהפירוש דמגורי אביו הוא אגירת ואסיפת הניצוצות בא בהמשך וקשור עם הפירוש שמגורי אביו הוא יראת אביו שבשמים. (והקשר דשני הפירושים מובן גם מהמבואר בתו"א שם[73], שב' הפירושים במגורי, לשון יראה ולשון אוצר, שניהם עולים בקנה אחד. והגם שבתו"א שם, גם להפירוש שמגורי הוא לשון אוצר, מגורי קאי על יראה (כמ"ש[74] יראת ה' היא אוצרו, וכן בדברי רז"ל[75] אוצר של יראת שמים), יש לומר, שהקשר דשני הפירושים הוא גם לפי הביאור בתורת הה"מ שמגורי לשון אסיפה וכניסה (אוצר) קאי על אסיפת הניצוצות). דשלימות הבירור והעלאת הניצוצות (מגורי לשון אסיפה) הוא ע"י העבודה דיראה, ביטול דעבד, שכל כוונתו בעבודתו היא (לא בשביל עצמו, גם לא בכדי לדבקה בו כו', ורק) לשמש את קונו, לעשות דירה לו ית' בתחתונים, וע"ז הבירור הוא בשלימות[76].

ט) והנה הבירור דעולם בפועל הוא ע"י העבודה בג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח (אלא שהעבודה בכל ג' הקוין צריכה להיות ביראה, ראשית העבודה ועיקרה ושרשה[77]). דכמו שהתהוות העולם היתה ע"י ג' הקוין חג"ת, כן הבירור דהעולם (ועד שהעולם יהי' דירה לו ית') הוא ע"י העבודה בכל ג' הקוין. וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו, דענין מגורי אביו (הבירור דעולם) הוא ע"י יעקב, השלישי והמשולש

שבאבות[78], בחיר שבאבות[79], להיותו כלול מכל הג' קוין (כי יעקב הוא ת"ת הכולל גם המדות חו"ג), כמ"ש[80] אלקי אבי אברהם ופחד יצחק הי' לי, שהי' בו גם ממדת החסד (אברהם) והגבורה (פחד יצחק)[81]. וזהו גם מה שהתורה היא אוריאן תליתאי, וגם כו"כ ענינים במ"ת שייכים לענין תליתאי[82], כי התכלית דמ"ת הוא לפעול הבירור בעולם (כמרז"ל[83] שהתורה ניתנה לעשות שלום בעולם), וזה נעשה ע"י עבודה בג' הקוין, ענין תליתאי.

וזהו גם מה שארז"ל (עה"פ פדה בשלום נפשי) כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כאילו פדאני כו', שפדיית הניצוצות שבעוה"ז הגשמי (שעי"ז נעשה פדאני לי ולבני מבין אומות העולם כפשוטו) היא ע"י העסק בג' הקוין[84] דתורה עבודה וגמ"ח[85].

י) והנה מכיון שתכלית הכוונה ביריד הנשמה למטה הוא (לא בשביל העילוי דתשובה שנעשה בהנשמה, כי אם) בכדי לפעול בירור והעלאת הניצוצות שבעולם (כנ"ל סעיף ו), יש לומר, דזה שע"י עבודת האדם בג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח נעשה עילוי בג' הקוין חג"ת דלמעלה (כנ"ל סעיף ג), הוא בעיקר מצד זה שע"י העבודה בג' קוין אלה נעשה הבירור דעולם, שזהו תכלית הכוונה.

ועפ"ז יובן התיווך דב' הפירושים בפדה בשלום נפשי (פירוש הפשוט שפדה גו' קאי על הקב"ה ופירוש חז"ל שפדה גו' קאי על האדם העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור), כי זה שהקב"ה פודה את ישראל (ועד להענין כפשוטו, שגם בזמן הגלות הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל[86], שהקב"ה שומר את ישראל הן ברוחניות והן בגשמיות, אז קיין זאך זאל זיי ניט קענען אנרירן ח"ו, וכמבואר בפרטיות בהמזמור יושב בסתר[87]. ועד ש(אח"כ) יפדה את ישראל מהגלות) נעשה זה ע"י האדם (ע"י עבודתו בג' הקוין), פדאני לי ולבני. ועי"ז, הפדי' שמלמעלה (פירוש הא' בפדה בשלום) היא באופן נעלה יותר מכמו שהיא מצד עצמה.

יא) ומדייק בזה כל העוסק בתורה כו', שעבודתו בתורה (וגמ"ח ותפלה) היא באופן דעסק[88]. דכמו בעל עסק הוא טרוד ועסוק בזה כל היום, גם בשעה שאינו עוסק בגוף ועצם מסחרו, כ"ה גם ענין העוסק בתורה, שהוא עסוק בזה במשך כל היום (גם שלא בזמן לימודו), היינו שגם כשעוסק בעניני הרשות עושה זאת לשם שמים[89] ועד באופן דדעהו[90], שגם בעת עסקו בענינים גשמיים הוא עסוק בעניני ד(ידיעת הוי') תורה[91]. ועי"ז נעשה פדה בשלום נפשי, שלום בכל עניני (וכחות) נפשו, שלום בפמליא של מעלה ושלום בפמליא של מטה[29] שב' ענינים אלה ישנם גם בנפש האדם[93] (ועד שנעשה שלום בשלימותו בין נברא לבורא, שנעשה ישראל (ע"י אורייתא) וקוב"ה כולא חד[94]), וגם בחלקו בעולם. דנוסף על שעניני העולם אינם מונעים אותו מעבודת ה', אלא שהם עצמם מסכימים ומסייעים, כי ברבים היו עמדי, שגם הניצוצות קדושה עומדים בתשוקה עצומה (ומתפללים) שיבררו אותם, בדוגמת ענין כי ברבים היו עמדי בכפשטות, שגם אנשי אבשלום התפללו[95] לנצחונו של דוד.

ואומר פדה בשלום, בשלום הוא ב' שלום (ע"ד המבואר בתו"א ד"ה ושבתי בשלום אל בית אבי[96]), שלום מלמעלה למטה, ההמשכה מלמעלמ"ט ע"י תומ"צ, ושלום מלמטה למעלה, עבודת התשובה, עד להתשובה דוהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה - נשמה בגוף (לאריכות ימים ושנים טובות), וגם בהיותו בגוף הוא בבחינת והרוח תשוב גו', וע"ד עולמך תראה בחייך[97]. וב' אופנים אלה שייכים לג' הקוין דתורה וגמ"ח ותפלה (בצבור), תורה וגמ"ח הם המשכה מלמעלה למטה, ותפלה היא העלאה מלמטה למעלה..

יב) והנה אמיתית ענין השלום הוא כמרז"ל[98] עה"פ[99] ונתתי שלום בארץ גו' וחרב לא תעבור בארצכם אפילו חרב של שלום. וידוע[100] שחרב של שלום היא העבודה דתפלה, ושלום (שלא יש אפילו חרב של שלום) היא העבודה דתורה. ובזה יובן[101] הסדר דמרז"ל הנ"ל (כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור), שמקדים תורה לגמ"ח ותפלה, הגם שבסדר עבודת האדם בכלל לימוד התורה הוא (בעיקר) לאחרי התפלה[102] (שבאה לאחרי קדימת גמ"ח, כמרז"ל[103] יהיב פרוטה לעני והדר מצלי), כי אמיתית ענין השלום הוא דוקא ע"י התורה, חיי עולם[104], באופן דתורתו אומנתו, שאופן זה בלימוד התורה (בפנימיות הענינים[105]) שייך לכאו"א בכל מקום ובכל יום, היינו שבשעה שלומד תורה הלימוד שלו הוא באופן דתורתו אומנותו[106], כי בשעה זו אין לו בעולמו אלא התורה בלבד, ואז הלימוד שלו הוא גם באופן דפעולה נצחית, שפועל על כל עניניו במשך כל היום כולו, ועד במשך כל ימי חייו, שנעשים חיים של תורה. וזה נעשה הקדמה קרובה להזמן דימות המשיח שלא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד[107], שאמיתית ענין הידיעה בה' היא ע"ד מאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע[108], שכשלומד לקו"ת "הערט ער עצמות", וע"ז ניתן הכח שיהי' מעין זה לכל ההולכים באורחותיו, וכידוע מה שאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע[109] בענין ידעתיו הייתיו[110], ש"כאו"א מאנ"ש העוסק בלימוד החסידות ובעבודה שבלב. דערהערט יעדערער און דערפילט דעם הייתיו וואס עס קומט פון דעם ידעתיו שבנשמה".

יג) וזהו פדה בשלום נפשי כו' אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כו' כאילו פדאני כו', ואמירתו של הקב"ה הוי מעשה[111], אלא שבתחילה המעשה הוא באופן דכאילו פדאני (בכ"ף הדמיון), לפי שאין זה נראה עדיין לעיני בשר, אבל אח"כ נמשך זה גם במעשה דעולם העשי' שאין תחתון למטה ממנו, פדיית הקב"ה וישראל מבין אומות העולם (פדי' כפשוטה, בלי כ"ף הדמיון), שאז יהי' העסק בתורה ובגמ"ח ובתפלה בצבור בתכלית השלימות, כמצות רצונך[112], בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובקרוב ממש, וגם בלשון תרגום[113], בעגלא דידן.

---

*) יצא לאור בקונטרס י"ט כסלו - תשמ"ז, "לקראת חג הגאולה י"ט כסלו הבעל"ט, יום גאולת כ"ק אדמו"ר הזקן מאמסרו (בשנת תקנ"ט) . . טו כסלו תהא זו שנת משיח".

1) תהלים נה, יט./

2) נדפסה באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר הזקן [ח"א] סי' לח. וש"נ.

3) ובפרט לפי מ"ש ב"בית רבי" ח"ב ספ"ה בהערה א שגאולתו היתה בשעה שאמר בתהלים הפסוק "פדה בשלום נפשי".

4) וידוע שרבותינו נשיאינו "היו אומרים שיעור תהלים כמו שנחלק לימי החודש". ומה שגאולת אדמו"ר הזקן היתה בעת שאמר הפסוק "פדה בשלום נפשי" - אף שגאולתו היתה בי"ט כסלו - כי בהיותו במאסר "הוסיף להגיד שיעור תהלים ביחוד בשביל מצבו בהוה, ושיעור זה הי' כמו שהתהלים נחלק לימי השבוע" (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים ע"ד אמירת תהלים; אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג ע' תעג ואילך).

5) נדפס בספרו שערי תשובה ח"א שער התפלה מט, א ואילך.

6) ולהעיר, שהקביעות די"ב תמוז בשנת תרפ"ז היתה ביום השלישי, והרי פסוק זה הוא בשיעור תהלים דיום השלישי בשבוע.

7) דשנת ה'תש"ג (נדפס בסה"מ ה'תש"ג ע' 184 ואילך), ודשנת ה'תש"ט (נדפס בסה"מ ה'תש"ט ע' 183 ואילך).

8) ראה ב"ר פ"ד, ו. פרש"י בראשית א, ז.

9) וכמ"ש אדמו"ר הזקן באגה"ק הנ"ל בנוגע לגאולתו.

10) וראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רה. ריט. וראה בלקו"ש ח"א ע' 75 בי' השייכות דחודש השלישי בחדשי החורף לגילוי פנימיות התורה.

11) ד"ה פדה בשלום לאדמו"ר האמצעי הנ"ל סי"א ואילך (נה, ג ואילך). ועוד.

12) ומ"ש אדמו"ר הזקן באגה"ק שלו שהגאולה היתה ביום (השלישי) שהוכפל בו כי טוב - יש לומר, דענין "הוכפל בו כי טוב" ("אחד למלאכת המים ואחד למלאכתו של יום") הוא, שאז נתברר גם ה"מחלוקת" דמלאכת המים, ועד שנעשה טוב. ולכן שייך גם זה ("הוכפל בו כי טוב") ל"פדה בשלום נפשי" - כי אמיתית ענין הפדי' בשלום הוא (כמבואר לקמן סי"א) שגם עניני העולם (מלשון העלם) עצמם מסכימים כו' (בדוגמת מה שגם אנשי אבשלום התפללו לנצחונו של דוד).

13) ראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 111 ואילך. וש"נ.

14) פרש"י עה"פ תהלים שם.

15) סוטה פ"א ה"ח.

16) ברכות ח, א.

17) וכידוע הראי' לזה מ"שעטנז" - ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ.

18) דשנות: תרכ"א (אוה"ת ני"ך כרך ג' ע' א'שח), תר"ל (ע' לז), תרס"ח (ע' נו), תרע"ג (המשך תער"ב ח"א ע' ריח), תרע"ה (המשך הנ"ל ח"ב ע' תשסו), עזר"ת (הב' - ע'

צו), תרע"ח (ע' צב), עטר"ת (הא' - ע' קכו), פר"ת (ע' קפג), תרפ"ד (ס"ע קלז), תרפ"ה (ע' עה), תרפ"ז (ע' פא), תרצ"ט (ע' 119). ועוד.

19) לברכות שם. הובא באוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ ס"ב (ע' רה).

20) אבות פ"א מ"ב. ושם מי"ח: העולם קיים.

21) הובא באוה"ת לתהלים שם (ע' רד). רד"ה זה עזר"ת, תרע"ח, תרפ"ה ותרצ"ט שם. ועוד.

22) הובא באוה"ת לתהלים שם ס"ג (ע' רה).

23) לשון הכתוב - מיכה ז, יח.

24) ראה לקו"ת נצבים מז, ב. ר"ה נח, ב. עטרת ראש שער ר"ה פ"י (ט, ב ואילך). שערי אורה שער הפורים ד"ה וקבל היהודים פ"ל ואילך (צז, ב ואילך).

25) פרש"י ר"פ בראשית. וראה שערי אורה שם, שהכוונה דתומ"צ היא "תחילת המחשבה", וכמ"ש (ירמי' לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ומזה נמשך "להיות לו רצון וחפץ חסד בהשתל' העולמות". וראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' תתק, דישראל ותורה "הן הכוונה הפנימית שבשבילם היו כל הגילויים" (וי"ל ע"פ הנ"ל - כולל גם הגילוי ד"חפץ חסד").

26) לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקצ"ח (נ, סע"ג). או"ת קיב, ב (בהוצאת קה"ת תש"מ ואילך - סת"פ).

27) ספר השיחות תש"ד ע' 23. "היום יום" י"ג אייר.

28) וראה בארוכה ד"ה שלום רב דמוצאי ש"פ וישב שנה זו - תשל"ח הערה 99 (לקמן ס"ע קנט ואילך) במה שלא אמר זה בשם אומרו - שזהו לפי שהענין נתעצם עמו ונעשה שלו. ועוד יש לומר (וראה גם ד"ה אתה הראת ה'תשמ"ו ס"ב (לקמן ח"ג ריש ע' שמג), שבתורה זו דאדמו"ר הזקן יש גם חידוש לגבי תורת הרב המגיד - ראה להלן הערה 30.

29) אבות פ"ב מ"א.

30) ראה סה"ש תש"ד שם (בפירוש דע מה למעלה ממך), שכל המציאות דהספירות (לא רק תוספת אור וכיו"ב) נתהווה ע"י עבודת האדם - אף שהספירות היו גם לפני הבריאה (וראה שם ע' 24). ומזה מובן, שע"י עבודת האדם נעשה הענין (גם) לפני העבודה, כבפנים.

31) או"ת ב, סע"ג (ס"ו). וראה עד"ז שם א, א (ס"א). ב, ד (ס"ט). לקו"א בתחילתו.

32) בראשית א, כו.

33) ראה ד"ה מים רבים דמוצאי ש"פ נח שנה זו (תשל"ח) ס"ה (לעיל ח"א ס"ע רמח ואילך).

34) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

35) ראה המשך ר"ה תש"ג פ"ג וס"ו. ובכ"מ.

36) אוה"ת לתהלים שם ס"ב (ע' רה). ובכ"מ.

37) רשב"א לברכות שם, הובא באוה"ת לתהלים שם ס"ג (ע' רה ואילך). רד"ה זה עטר"ת (ע' קכו). ובכ"מ. וראה בארוכה לקו"ת אחרי כה, סע"ד ואילך.

38) ראה בארוכה המשך חגה"ש תרנ"א (קרוב לסופו), דזה מה שעמידת וקיום העולם הוא על ג' דברים אלה הוא לפי שהתהוות כל העולמות היא מג' הקוין חג"ת. ובלקו"ת שם, שג' העמודים שהם במחשבה דיבור ומעשה הם כנגד ג' עולמות בי"ע.

39) תהלים קמז, יט.

40) שמו"ר פ"ל, ט. וראה גם ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

41) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שכז. ד"ה באתי לגני ה'תשי"א הערה יד (לקמן ע' רסח).

42) תו"א מקץ לה, ג. המשך יו"ט של ר"ה תרס"ו (ע' תיט), תש"ג פ"ה (ע' 41). ד"ה יו"ט של ר"ה ה'תשמ"ג ס"א וד"ה אדון עולם ה'תשמ"ג ס"ג ואילך (לעיל ח"א ס"ע ס ואילך). ובתרס"ו שם, שזהו הפירוש במרד"ל שבהערה 40.

43) תו"א שם.

44) ראה לקו"ת שה"ש כד, א.

45) שבת פח, א. ע"ז ג, א.

46) בראשית א, לא.

47) בתפלת מוסף, מר"ה כז, א.

48) ראה לקו"ת נצבים מו, ב. מז, א ואילך. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 611; שם ע' 726 ובהנסמן בהערות שם.

49) מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע - נדפס ב"היום יום" ע' ד. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רנט ואילך. ושי"נ - פרשת המכתב ופקסימיליא ממנו באו במבוא לקונטרס ומעין ע' 15 ואילך.

50) ראה פרש"י עה"פ בראשית שם. פרש"י שבת שם ד"ה מלמד. פרש"י ד"ה ה' דהששי - ע"ז שם.

51) ל' הגמרא שבת שם.

52) שלכן ארץ יראה (תהלים עו, ט) - שבת וע"ז שם. וראה פרש"י שבת שם ד"ה יראה. ע"ז שם ד"ה בתחלה יראה.

53) ראה רמב"ם הל' נירושין פ"ט הי"א: הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש . . מת בתוך י"ב חודש, אע"פ שאי אפשר שיבוא . . (מ"מ) לא תנשא במקום יבם עד אחר שנים עשר חודש כשיתקיים התנאי. ובמ"מ שם (פ"ח הכ"ב): שאע"פ שאי אפשר שיתבטל התנאי בשום פנים דכיון שמת ודאי לא יבא אע"פ כן אינה מותרת ואין מחזיקין אותה בנרושה עד שיהי' מקויים בפועל.

54) ראה עד"ז לקו"ש חי"ט ע' 194, דמכיון שכוונת הבריאה היא "בשביל התורה", הנה ע"ז גופא נעשה כן בהבריאה (שכל מציאותה היא תורה), מכיון שלמעלה "אין כח חסר פועל". אלא שהי' ענין זה מצד למעלה, ולא מצד העולם. אלא שבלקו"ש שם מדובר בענין הפעולה בעולם שנעשה מצד הכוונה שלמעלה; והביאור שבכפנים הוא, שגם הענין שנעשה מקודם ע"י קבלת התורה בפועל בעוה"ז הגשמי - גם ענין זה הוא רק מצד למעלה, ולא בנוגע להעולם.

55) וכדמוכח גם מזה גופא שמצד העולם הי' מקום לספק "שמא לא יקבלוה".

56) ועפ"ז יומתק זה שהענין ש"התנה הקב"ה עם מע"ב . . אם ישראל מקבלים התורה כו'" רמז הכתוב בה' יתירה (ויום) הששי, שיום הששי דמע"ב תלוי ביום הששי בסיון - דלכאורה, (א) מהי השייכות ד"התנה הקב"ה עם מעשה בראשית" (כל מעשה בראשית) ליום הששי דוקא? (ב) הרי התנאי הוא "אם ישראל מקבלים התורה", ומה נוגע כאן שזה הי' בששי בסיון? ויש לומר, דבזה שתלה התוקף דמע"ב ביום הששי בסיון דוקא, מדגיש, דהגם שהענין דקבלת התורה הי' גם מקודם [זה שכלפי שמיא גליא גם מקודם שישראל יקבלו התורה, ויתירה מזו גם הענין דקבלת התורה בפועל הי' אצלו ית' גם מקודם], מ"מ, שלימות התוקף דמע"ב נעשה דוקא לאחר שהיתה קבלת התורה בפועל, בששי בסיון. ומכיון שהבריאה היתה מצד כי חפץ חסד הוא, ורק לאחרי בריאת האדם נעשה הענין (והעילוי) דאתעדתא דלתתא (לקו"ת נצבים מז, ב. ובכ"מ) - לכן, ביום הששי דמע"ב (לאחרי שנברא האדם), אז דוקא נתגלה העילוי והשלימות דששי בסיון (קבלת התורה בפועל ממש).

57) הנ"ל הערה 33 סעיף ד וסעיף ה (לעיל ס"ע רמז ואילך).

58) ראה גם ד"ה ביום השמיני עצרת ה'תש"מ ס"ד (לעיל ח"א ריש ע' ריט).

59) קהלת יב, ז. לקו"ת ר"פ האזינו.

60) תניא פל"ז (מח, ב).

61) תו"ח ויצא כז, א. ועד"ז בתו"א שם כא, ג.

62) ראה בארוכה ד"ה ושבתי בשלום דמוצאי ש"פ ויצא שנה זו - תשל"ח (לעיל ע' יז ואילך).

63) או"ת פרשתנו (וישב) יח, א (סנ"א). וראה ג"כ שם פו, ב (שש"ז). לקו"א סוס"ב ורס"ג (ה, ב).

64) ולהעיר, שההסתלקות שלו (וכן הגאולה של אדמו"ר הזקן) היתה ביום ג' פרשת וישב. וראה שיחת ליל כ' כסלו תרצ"ד ס"ג (לקו"ד כרך א קא, א).

65) פרשתנו לז, א.

66) מגילה כא, א. ובאו"ת שם יז, ב (סמ"ח): כל ימי עיכובו . . בארציות וחומריות עוה"ז.

67) לשון הכתוב - משלי יו"ד, ה.

68) יז, ב.

69) ראה זח"א קפ, א: מאי מגורי אביו כד"א (ירמי' ו, כה. ועוד) מגור מסביב, דכל יומוי הוה דחיל.

70) לשון הכתוב - הושע יב, ח.

71) כז, א.

72) אוה"ת וישב רנד, ב. ושם, שהיתרון דהאהוי"ר של הנשמה ע"י ירידתה למטה הוא ע"ד מעלת בע"ת על צ"ג.

73) כז, ב.

74) ישעי' לג, ו.

75) ברכות לג, ב.

76) ועפ"ז יומתק מה שבתורת הרב המגיד הנ"ל בתחילתה (קודם שמפרש שמגורי אביו הוא יראת אביו שבשמים) מובא (ברמז) פירוש הב' ד"לקמן בע"ה" - דיש לומר, שבזה בא לרמז שתכלית הכוונה (שקדם במחשבה) הוא מגורי לשון אסיפה, ורק שבעבודת האדם - העבודה דמגורי לשון מגור ויראה באה לפני העבודה דמגורי לשון אסיפה.

77) תניא רממ"א.

78) ראה פרש"י האזינו לב, ט: יעקב חבל נחלתו, והוא השלישי באבות המשולש בשלש זכיות כו'. ובספרי עה"פ: מה חבל זה משולש כו' הי' יעקב שלישי לאבות . . וחוט המשולש.

79) ב"ר פע"ו, א. שעה"פ להאריז"ל תולדות כז, כה. ועוד.

80) ויצא לא, מב.

81) תו"א תולדות יז, ג.

82) שבת פח, ב. וראה ר"ן גאון לשבת שם. תנחומא יתרו יו"ד. ועוד.

83) רמב"ם סוף הל' חנוכה. וראה לקו"ש ח"כ ע' 180 הערה 12.

84) ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ בשלום ס"ט (ע' רח).

85) ומ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד, מקידושין מ, ריש ע"ב) שע"י מעשה אחד גורם לו ולכל העולם תשועה והצלה - הרי (א) המבואר שם הוא בענין זכי' במשפט, (ב) מפורש שם, שלפני המעשה האחד הכל שקול, ופשיטא שיש כל הגי' קוין.

86) תהלים קכא, ד.

87) שם מזמור צא. ולהעיר, שמזמור זה הוא בהשיעור תהלים (חדשי) די"ט כסלו (וראה שיחת ליל כ' כסלו תרצ"ד ס"א ואילך - לקו"ד כרך א צז, א ואילך (בענין המזמור תפלה למשה). לעיל הערה 4).

88) ראה ב"ח לטאו"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר. וראה גם סד"ה פדה בשלום תרפ"ז (ע' צ).

89) אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

90) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם. טושו"ע שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

91) ראה סד"ה אריב"ל דבר זה כתוב וסד"ה אריב"ל בכל יום - תרפ"ח (סה"מ תרפ"ח ע' קיב. שם ע' קכז). וראה גם ד"ה הסכת ושמע ישראל תרצ"ג ס"ב ואילך (סה"מ קונטרסים ח"א רנח, א ואילך). ועוד.

92) סנהדרין צט, ב.

93) לקו"ת מטות פו, ג-ד.

94) ראה זח"ג עג, א.

95) ירושלמי שבהערה 15.

96) ויצא כא, ד. ובארוכה בתו"ח ויצא ד"ה זה ס"ט (כו, ב). ובאוה"ת נ"ך כרך ג ד"ה פדה בשלום נפשי (ע' א'שח) מפרש שגם "בשלום" דפדה בשלום נפשי הוא ב' שלום (אלא שביאור ענין "ב' שלום" שם הוא באופן אחר).

97) ברכות יז, א.

98) תענית כב, ב. זח"ג קיד, רע"א.

99) בחוקותי כו, ו.

100) המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ס"ע קס ואילך), תש"ד סי"ט ואילך (ע' 83 ואילך). ובכ"מ.

101) ראה עד"ז לקו"ש ח"ה ע' 438 ואילך.

102) ראה סוף מס' ברכות. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח ר"ס קנה. לקו"ת ברכה צו, ב. ועוד. וראה ד"ה שלום רב דמוצאי ש"פ וישב שנה זו - תשל"ח (לקמן ע' קנב ואילך).

103) ב"ב יו"ד, א. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י הט"ו. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סו"ס צב. טושו"ע יו"ד סרמ"ט סי"ד.

104) שבת יו"ד, א. ושי"נ.

105) משא"כ בפשטות - ראה טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סו"ס קו.

106) ראה לקו"ש חי"ב ע' 229.

107) רמב"ם סוף הל' מלכים.

108) ספר השיחות תש"ג ע' 63.

109) ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 27.

110) ס' העיקרים מ"ב ספ"ל. מדרש שמואל לאבות פ"ו מ"ז. וראה מו"נ ח"א פנ"ח.

111) ב"ר פמ"ד, כב.

112) ראה תו"ח ר"פ ויחי (צה, א. צו, ג-ד). אוה"ת ויחי כרך ו תתשכח, ב ואילך. שם כרך ז תתסח, סע"ב ואילך. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך. ד"ה מצה זו תר"ם פס"ג. ובכ"מ.

113) ראה תו"א משפטים עז, ד. וראה לקו"ש ח"ט ע' 23 הערה 61.

פרשת וישלח

לראות ולהראות

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מפעם לפעם אנו שומעים על צעיר או צעירה שגדלו אפילו בבית שההורים הם מחנכי הדור, המשמשים דוגמא ומופת, והתחנכו במיטב מוסדות החינוך, ולבסוף הם פורקים עול או סוטים מדרך ההורים. והמקרה מעורר תהייה ותמיהה: איך באה עלינו הרעה הזאת? איך צעירים שהבית, מוסדות החינוך, חברת הילדים וכל שאר המרכיבים החינוכיים שלהם עמדו על הגובה, ואעפ"כ התוצאה הסופית היא כשל חינוכי? והנה התורה באה ומלמדת אותנו שאין פוליסת ביטוח לחינוכו של האדם, מי לנו גדול מאבינו אברהם, שהיה המחנך של העולם כולו, שהכתוב מעיד עליו: "כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות משפט וצדקה" (בראשית יח יט), ולא רק את ביתו חינך אברהם אלא כל מקום שהיה בא היה קורא בשם ה', וכעדותו של הרמב"ם: ". . . וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו, עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה, וחיבר בו ספרים והודיע ליצחק". (הל' ע"ז פ"א) - ולמרות ההצלחה החינוכית הזו לא הצליח אברהם בחינוך בני ביתו, לא בישמעאל בנו ולא בלוט בן אחיו שגדל בביתו.

איך צריך לראות את מעשה דינה, שהיה בו תקלה חינוכית אשר גרמה ליעקב עגמת נפש, האם לראות בו גם כישלון של בית יעקב או רק פשיעה של שכם בן חמור? לכאורה יעקב שמר על דינה מכל משמר, כמו שמסופר במדרש (ב"ר עו): "ויקח את . . . אחד עשר ילדיו" - ודינה היכן היא? נתנה בתיבה ונעל בפניה, אמר: הרשע הזה [עשו] עינו רמה היא, שלא יתלה עיניו ויראה אותה ויקח אותה ממני". כמו כן מובא בפרקי דר"א (פי' לח): "שהייתה בתו של יעקב יושבת אהלים ולא היתה יוצאת החוצה". ואם כל כך שמר יעקב על בתו דינה איך קרה שהיא נלכדה ברשתו של שכם בן חמור? בפשטות אפשר לומר שכל כובד האשמה מוטל על כתפו של שכם, שהיה רשע שאינו שולט ביצרו, ודינה היתה קרבן חף מפשע של תאוותיו. אבל בפרקי דר"א (שם) מובא: "כשבא יעקב לביתו בארץ אחוזתו שבארץ כנען, נשכו נחש, ואיזה נחש? שכם בן חמור. שהייתה בתו של יעקב יושבת אהלים ולא היתה יוצאת החוצה, מה עשה שכם בן חמור? הביא נערות משחקות חוצה לה, מתופפות בתופים, יצאה דינה לראות בבנות המשחקות ושללה". יש כאן מעידה בשני שלבים, השלב הראשון יציאתו של הצעיר לצפות בפסטיבל ההוללות של הנכרים, כמו שקורה לצעיר הדתי בימינו, שהוא אינו הופך את עורו ממאמין לפורק עול בפעם אחת, אלא תחילה ההורים ברוחב לבם מאפשרים לו ללכת לפסטיבלים (ערד, צמח וכדומה) לראות במשחקים, ומה יעשה הבן ולא יחטא?! ואח"כ כשאין כבר להורים שליטה על הבן מופיע "שכם" ושולל אותו.

סיבה נוספת היא הדוגמא האישית של הבית המשפיעה על התנהגות הילדים: על הכתוב (יחזקאל טז מד): "הנה כל המושל עליך ימשול לאמור: כאמה כבתה" דרשו במדרש (מדרש הגדול): "באמנו לאה הכתוב מדבר, תלה סרחון הבת באמה. וכי אמנו לאה זונה היתה חס ושלום?! אלא מקיש יציאה ליציאה, לפי שכתוב: 'ותצא לאה לקראתו' בדבר הקל, לפיכך תלה בדינה יציאה. 'ותצא דינה בת יעקב' אין כתיב כאן אלא 'ותצא דינה בת לאה', הוי כאמה כבתה". והלקח מכך הוא שמשעה שאדם הופך להיות בעל משפחה והורה לילדים, עליו להקפיד על עצמו גם בדברים הקלים, מפני שעיני ילדיו צופות אליו ולומדות ממעשיו, כפי שראינו אצל דינה, שיציאתה הקלה של לאה השפיעה על יציאתה החמורה של דינה. ומה היתה יציאתה של דינה? אמרו במדרש (תנחומא וישלח י): "ותצא דינה בת לאה - לראות ולהראות". תרבות נשים של 'לראות ולהראות' זרה לרוחה של היהדות, ומשאימצה אותה דינה נכשלה.

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

תגובה לתגובתו של הרב יעקב מאיר שליט"א -

תגובה 2

יישר כח לכבוד ידידי הרב מאיר שליט"א על תגובתו השנייה, אולם אני על משמרתי אעמודה ואעיר רק מספר נקודות על דבריו של הרב מאיר שליט"א.

א: הציטוט מהרב שכטר שליט"א אינו מעלה ואינו מוריד מאחר והרב שכטר לא מעיד שכך שמע בעצמו מהגרי"ד אלא מצטט ג"כ את העדות מהרב יואל ולוולסקי שעליה כולם נשענים ואין בזה הוספה.

ב: העדויות על מה שנעשה בוילנא ובמאה שערים וכדו', אינן עושות רושם, מאחר שאף אם העדויות נכונות מי אמר שהיה זה ברצון הרבנים באותו מקום? אולי לא היו זה לרצון הרבנים ולא מחו בהן מאחר ולא רצו לפגוע באישה יתומה? ובהכרח לומר כן מאחר שבספרי ההלכה כתוב שאין לעשות כן. על סמך עדויות אלו אפשר להסיק הלכה?

למה הדבר דומה? יבוא אדם בעוד מאה שנה ויעיד כי זוכר הוא שבילדותו ברעננה היו הרבה רכבים שנסע בשבת בכבישים ורבני

רעננה לא מחו בדבר...
בתשובה המקורית שהתפרסמה בגיליון זה לפני כשלושה שבועות כתבתי בסיומה של התשובה
"יודע אני כי לאחר פרסום הדברים יקומו לדבריי מתנגדים, ויחלו לספר כל מיני עדויות על בית כנסת כזה או אחר בתקופה כזו או אחרת, שהייתה אישה שאמרה קדיש, ולא מיחו בה חכמים, ויאמרו שהיה זה על דעת רב כזה או אחר, וכן יביאו עדויות ומראי מקומות מכמה רבנים בדור האחרון..."
כוונתי הייתה בדיוק על עדויות אלו...

ג: מה שמביא היתר בשם החפץ חיים, עיין שער הציון סימן תרפ"ט אות ט"ו ודוק מינה לנד"ד ואכמ"ל.

ד: מה שכותב על כך שאין אנו גוזרים גזירות בזמננו, אכן אין אנו גוזרים גזרות, אבל אנו מחויבים למנהגי ישראל בבחינת "אל תטוש תורת אמך", הרבה מנהגים נוצרו לאחר חתימת התלמוד ועליהן אומר הרמ"א פעמים רבות "וכן נהגו ואין לשנות". דוגמא לדבר הוא מנהג בני אשכנז שלא לאכול קטניות בפסח אף שמנהג זה הוא לאחר חתימת התלמוד וממילא אין לו תוקף של "גזירה" אלא של "מנהג" ועליו כותב הרמ"א "והמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות", ואף אם נניח שטעמי המנהג כבר לא רלוונטיים בתקופתנו (דבר שאינו כן) מי הוא זה ואיזה הוא אשר יהין לשנות מהמנהג??

ה: כפי שכבר כתבתי. אין כוונתי להתייחס לקהילה ספציפית כזו או אחרת, אולם מאחר והרב מאיר שליט"א רבה של הקהילה החשובה "לכו נרננה" הגיב לדבריי כבר פעמיים (ועל כך תודתי) וטענתו כי אופי הקהילה הנ"ל מאפשר את שינוי המנהג, לא אמנע מלהעיר את מה שנראה לענ"ד שמאחר ובית כנסת "לכו נרננה" משמש לפחות בימות החול כמקום תפילה מרכזי של רבים מתושבי רעננה אשר אינם נמנים כחברים מן המניין בקהילת "לכו נרננה", היה מקום לבחון את השאלה לא רק לאור האופי של חברי הקהילה, אלא גם לאור האופי של כלל התושבים אשר באים ומתפללים במקום בימות החול (ורבים מהם אשר גם משלמים תשלום קבוע באופן שנתי לבית הכנסת) וידוע לי באופן אישי על מספר לא מועט של מתפללים שחש פגיעה ברגשותיו כאשר הוא רואה שבמהלך התפילה נעשים דברים שמרגישים לו כדבר זר ומוזר ואשר אינם מתאימים (לדעתם) לבית כנסת אורתודוכסי, ויש מהם אשר הפסיקו להתפלל בבית הכנסת עקב כך.

בכבוד רב
שבתי יגל

סיפור לשבת

אורות מאופל

/ עודד מזרחי*

ברוך וחיה בורובסקי יצאו מביתם במטרה להגיע למסעדה ולפנק את נכדתם מירב בת החמש עשרה שהגיעה לבקרם בחופשתה.

ברוך בחר במקום המתאים לדעתו לשבת, אבל אשתו העדיפה מושב אחר. לאחר שהסכים, פסקה הנכדה, "אנחנו לא נשב פה ולא שם, אלא היכן שאני אגיד לכם!".

הסבא והסבתא חייכו וישבו בלי להתווכח במקום שבחרה נכדתם. כעבור רגע הגיעו שתי נשים עם עגלות של תינוקות והתיישבו בשולחן סמוך. לאחת מהן הייתה עגלה עם תאומים כבני חצי שנה.

ברוך הרגיש בקרבו רצון מוזר להתעניין בתאומים, למרות שאינו נוהג לעשות כך בדרך כלל. הוא התעניין בגילם ובשלומם, ולבסוף שאל: "מה שמם?"

"זה שעל הידיים שלי נקרא אביתר", ענתה האם, "וזה שבעגלה נקרא אביהוא".

כאשר שמע ברוך את השמות הללו צמרמורת עזה חלפה בתוכו. הוא נזכר בבנו אביתר הי"ד, שנרצח בשנת תשע"ג בצומת תפוח והותיר אצלם חלל גדול. ואילו אביהוא הוא כשמו של בן חבריהם ושכניהם הקרובים גדי וברי יעקב, רב סרן אביהוא הי"ד, מפקד פלוגה בגולני שנפל בקרב בשכם בשנת תשס"ב. חיה התערבה בשיחה ושאלה את האישה ששמה ליאת: "האם ילדת את התאומים בבית החולים רמב"ם? אני מתנדבת מזה שנים במחלקת יולדות שם".

"כן", ענתה ליאת.

"מתי ילדת אותם לפי התאריך העברי?"

"ילדתי אותם בכ' באייר".

ברוך וחיה היו המומים. כ' באייר היה יום הירצחו של אביתר שלהם..

אחר כך תיקנה אם התאומים את דבריה: "בעצם ילדתי את אביתר בכ' באייר, אבל אביהוא נולד אחרי השקיעה, כלומר בכ"א באייר".

ברוך וחיה הביטו זה בזה ולא יכלו להוציא הגה מפיהם. הם זכרו שכ"א באייר היה יום נפילתו של אביהוא יעקב...

לאחר שנרגעו מתדהמתם שאלה חיה: "למה נתתם להם דווקא את השמות האלה?"

"פשוט התחזקנו ביהדות, ואביתר ואביהוא הם שמות של צדיקים".

"היה לנו בן בשם אביתר", גילה ברוך.

"ואיפה הוא נמצא היום?" התעניינה ליאת בחשש.

המשך בעמוד הבא...

"הוא נמצא תחת כיסא הכבוד", ענה האב השכול.

ליאת נאלמה דום. ואז סיפרו לה ברוך וחיה באריכות על אביתר, תושב יצהר, שנרצח בפיגוע דקירה בצומת תפוח בכ' באייר תשע"ג, על כך שהיה שחקן מוכשר בתיאטרון לקידום הנפש והתרבות היהודית, התנדב כליצן רפואי ובין היתר עשה הצגות רחוב. בכ' באייר תשע"ג המתין אביתר בתחנת הסעה בצומת תפוח שבשומרון. מחבל פלשתיני ארור, תושב אחד הכפרים ליד שכם, דקר אותו פעמיים בחזהו ולאחר מכן ירה בו באקדח שלקח ממנו וגרם למותו. אביתר הותיר אחריו אישה וחמישה ילדים.

לאחר מכן סיפרו את סיפורו של אביהוא יעקב, בנם של שכניהם וחבריהם, שנהרג בכ"א באייר תשס"ב. בעקבות מידע על פיגוע התאבדות, פשטו כוחות מגדוד 51 והיחידות החטיבתיות של גולני על כמה בתים בלב שכם. הכוח נכנס לתוך בית משותף שבו נמצאו מעבדות נפץ ומבוקשים, וכאשר הכוח פוצץ את דלת אחת הדירות נפתחה מתוכה אש קטלנית. אביהוא, הלוחם אמיץ הלב, נפצע קשה ובבית החולים נפטר מפצעיו.

כאשר הבינה ליאת שתאריכי מותם של אביתר ואביהוא הי"ד זהים לתאריכי לידת אביתר ואביהוא, בניה התאומים, הגיעה תורה להיכנס לתדהמה.

הם המשיכו לשוחח בהתרגשות, וליאת סיפרה בין השאר ששם בעלה הוא אושרי. ברוך וחיה נזכרו כי בנם אביתר חיכה אז בטרמפיאדה בצומת תפוח לחבר בשם אושרי, שהגיע לצומת רק כאשר אביתר דימם בתוך התעלה שמאחורי המדרכה.

הייתה לכל הנוכחים תחושה ברורה שלמרות הסתרת הפנים והשכול הכואב, הכול משמיים ומדויק כחוט השערה. חשכת החיים נהייתה לפתע מוארת בהארת פנים נדירה מעולמות עליונים.

הסיפור שעורר תדהמה אצל רבים, שלקחו ממנו מסר של התחזקות בחיים ואמונה בהשגחה פרטית, לא נגמר בכך. המפגש האקראי במסעדה היה תחילתה של ידידות אמיצה בין ברוך וחיה בורובסקי ובין אושרי וליאת פינטו. ברוך וחיה הפכו להיות סבא וסבתא נוספים לאביתר ואביהוא, וכל משפחה מזמינה את רעותה לאירועיה המשפחתיים, כאילו היו קרובי משפחה ממש.

* פורסם בעיתון בשבע

שביבים / שאול שיף

בן ק' כבן כ'

בשכונתה של משפחת גיברשטיין גרה אחת ממשפחות צאצאי הפועלים המצרים. יחסי ידידות הדוקים שררו בין שתי המשפחות.

בשנת תרפ"ד (1924) הגיע אל אזור יפו ותל-אביב קו חשמל ממפעלו של פנחס רוטנברג, אבי החשמל בארץ. בין הראשונים שהתקינו מערכת חשמל בביתם היתה משפחת גיברשטיין. לכיבוי אור החשמל בדירתם בלילות שבת, הזמינו את איסמעיל, בן שכנם הערבי, שיבוא בשעה מיועדת לכבות את החשמל. איסמעיל, ששימש כ"שבס-גוי" (גוי של שבת), בא בחפץ-לב לכבות את החשמל, מאחר וידע שבבואו לעשות זאת יקבל מאת רחל גיברשטיין, אם המשפחה, חצי כיכר חלה טריה וטעימה, שאפתה במו ידיה, בתוספת מנת דגים ממולאים. לא פעם התבטא איסמעיל בפני יחיאל חברו (דודי מצד אמי): "מה טעים אוכל זה שאמך מגישה לי. זה אוכל טעים שמימי לא אכלתי כמותו". הסדר זה היה שגרתי, עד שמשפחת גיברשטיין התקינה שעון-שבת מכני, שעשה את מלאכתו של איסמעיל בלילות שבת.

יחסי השכנות הטובים נמשכו כל עוד המצב היה רגוע. כשהוסתו שכנים אלה על-ידי פוליטיקאים ואנשי-דת מוסלמים, התהפך הגלגל, ומאוהבים נהפכו לשונאים. והנה, במוצאי שבת פרשת עקב, י"ח בחודש אב תרפ"ט (24 באוגוסט 1929), חזר יחיאל , בן למשפחת גיברשטיין, בגפו מתפילת ערבית של מוצאי שבת בבית-הכנסת, ופניו לעבר ביתו. בלכתו בנחת, שמע קול צעדים מהירים מתקרבים מאחוריו. יחיאל לא הספיק להפנות ראשו לראות מי צועד בעקבותיו, ולפתע הרגיש חבטה עזה בכתפו. סכין ננעצה ליד עורפו. כשהצליח להפנות את ראשו, ראה את חברו הטוב מימי נעוריו, איסמעיל, נמלט מהמקום. יחיאל התמוטט, ועוברים ושבים הבהילו אותו לבית החולים "הדסה" בתל-אביב, לקבלת טיפול.

למחרת הדקירה גברה המתיחות בשכונת הגבול. מפחד פורעים ערבים נאלצה משפחת גיברשטיין לנטוש את דירתה ברחוב ש"ס 2 ולברוח לתל-אביב. כעבור זמן קצר, כשנרגעו הרוחות, חזרו לביתם בספר. סמוך לביתם הוקמה עמדה שאושה בחיילים בריטים חמושים ברובים מכודנים. מאותו יום הרגישו יותר ביטחון בביתם. לאחר ימי המאורעות הפגישה יד ההשגחה שוב את שני החברים משכבר הימים. כששאל יחיאל את איסמעיל מדוע עולל לו זאת, "הלא היינו חברים טובים?" השיב לו איסמעיל: "יש בינינו מלחמה! חברות זה חברות! ובמלחמה כמו במלחמה".

מבט מתוך עין הסערה

הרצאה שניתנה ע"י פרופ' חיים הררי* בכינוס חבר היועצים הבינלאומי של תאגיד רב-לאומי גדול באפריל 2004. באותם ימים טרם ידענו על דאע"ש ולא חלמנו על הרציחות ההמוניות בסוריה וים הפליטים באירופה. הרצאה מאלפת. פרופ' הררי אינו חשוד על אהדה לימין.

כידוע לכם, אני הוא זה שבד"כ מספק את ה"בידור" המדעי והטכנולוגי במפגשים שלנו. אך הפעם הציע היו"ר שלנו שאציג את דעתי האישית על המתרחש באותו אזור בעולם שממנו באתי. מעולם לא הייתי וגם לא אהיה פקיד ממשלתי, ואין בידי כל מידע מסווג.

השקפתי מתבססת כולה על מה שעיני רואות, על מה שאני קורא ועל העובדה שמשפחתי חיה שם כבר כמעט 200 שנה. אתם רשאים להתייחס לדעתי כאל זו של נהג מונית בעל אוצר מימרות, אותו אתם חוקרים בבקרכם בארץ זרה.

יכולתי לחלוק עימכם כמה עובדות מרתקות וכמה הגיגים אישיים אודות הסכסוך הישראלי-ערבי. אולם באלה אגע רק ברפרוף; אני מעדיף להקדיש את מרבית הערותי לתמונה הרחבה יותר, של האזור והמקום שהוא תופס באירועים העולמיים. כוונתי היא לכל האזור שבין פקיסטן למרוקו, שרובו המכריע הינו ערבי ומוסלמי, אבל כולל מיעוטים לא-ערביים רבים וכן כמה מיעוטים לא-מוסלמיים ראויים לציון.

מדוע זה אינני מתייחס ישירות לישראל ושכנותיה הקרובות? זאת מפני שישראל וכל הבעיות הקשורות בה - למרות כל מה שאתם קוראים או שומעים מן התקשורת העולמית - איננה הנושא המרכזי, ומעולם לא היתה הנושא המרכזי בכל התהפוכות שעברו על האזור הזה. נכון שישנו סכסוך ישראלי-ערבי בן 100 שנה, אך לא כאן מתרחש המופע המרכזי.

למיליונים שמתו במלחמת אירן-עירק אין שום קשר עם ישראל; הרצח ההמוני המתרחש בימים אלה בסודן, כשהשלטון הערבי-מוסלמי טובח באזרחים השחורים הנוצריים, אין לו שום קשר לישראל; הדיווחים הרבים מאלג׳יר, אודות רציחות של מאות אזרחים בכפר זה או אחר בידי אלג׳יראים אחרים, אין לו דבר וחצי דבר עם ישראל; סדאם חוסיין לא פלש לכוויית, איים על ערב הסעודית ושחט בבני עמו בגלל ישראל;

מצרים לא השתמשה בגז רעיל נגד תימן בשנות הששים בגלל ישראל; אסד האב לא הרג עשרות אלפים מאזרחי ארצו בשבוע אחד באל-חמה שבסוריה בגלל ישראל; לאחיזה של הטליבאן באפגניסטן ולמלחמת האזרחים שם אין כל קשר לישראל; החבלה הלובית במטוס פאן-אמריקן איננה קשורה לישראל, והייתי יכול להמשיך כך עוד ועוד.

שורש הבעיה טמון בכך שכל המרחב המוסלמי איננו מתפקד, תהא אשר תהא משמעותה של מילה זו, והדבר היה קורה גם אילו הצטרפה ישראל לליגה הערבית ופלשתין העצמאית היתה קיימת כבר מזה מאה שנה. 22 המדינות החברות בליגה, ממאוריטניה ועד נסיכויות המפרץ, מחזיקות אוכלוסיה של 300 מליון בני-אדם - יותר מזו של ארה״ב, וכמעט כמו של האיחוד האירופי לפני התרחבותו. המרחב היבשתי שלהן גדול יותר מארה״ב או מאירופה כולה. ל-22 המדינות האלה, עם כל הנפט ואוצרות הטבע שלהן, יש תוצר לאומי גולמי קטן מזה של הולנד ובלגיה יחד, ובשיעור של מחצית התל״ג של קליפורניה לבדה. בתוך התל״ג העלוב הזה יש פערים שלא יאומנו בין עשירים לעניים, כשרבים מדי מהעשירים עשו את הונם לא הודות להצלחה בעסקים, כי אם בעזרת שלטון מושחת; מצבן החברתי של הנשים גרוע בהרבה מזה שהיה בעולם המערבי לפני 150 שנה; זכויות האדם נמצאות מתחת לכל תקן סביר, על אף העובדה המגוחכת שלוב נבחרה כיושבת-ראש ועדת האו״ם לזכויות האדם; לפי דו״ח שהכינה ועדת אינטלקטואלים ערביים, ואשר פורסם בחסות האו״ם, כמות הספרים שתורגמו בכל העולם הערבי, קטנה בהרבה מאלה שתורגמו ביוון הקטנה לבדה; סך כל הפרסומים המדעיים שהפיקו 300 מליון ערבים קטן מזה של 6 מליון ישראלים; שיעורי הילודה באזור גבוהים מאד, ומגבירים את העוני, את הפערים החברתיים ואת ההתדרדרות התרבותית. וכל זה קורה באזור שרק לפני 30 שנה נחשב לאזור השני בעולם מבחינת עושרו, ואשר בשלב מסוים בהיסטוריה היווה אחת מהתרבויות המתקדמות בעולם.

אפשר בהחלט לקבוע שכל זה יוצר בית-גידול חסר-תקדים לרודנים אכזריים, רשתות טרור, קנאות, הסתה, רוצחים מתאבדים והתדרדרות כללית. עובדה נוספת היא שבאזור זה כמעט כולם מאשימים בכך את ארה״ב, את ישראל, את תרבות המערב, את היהדות ואת הנצרות, ואת כל אחד וכל דבר - מלבד את עצמם. האם אני אומר את כל זאת בתחושת סיפוק של מי שדן בכישלונותיהם של אויביו? לא ולא; אני מאמין בהחלט שהעולם היה מקום הרבה יותר טוב, ושהסביבה הקרובה שלי היתה הרבה יותר נעימה ושלווה, לו פני הדברים היו אחרת. ועלי גם לומר מילה טובה על מיליוני האנשים הטובים, ההגונים והישרים, שביניהם מוסלמים אדוקים, וגם כאלה שאינם כה דתיים אך גדלו במשפחות מוסלמיות. הריהם קורבנות כפולים: גם של האיסלמופוביה שהעולם החיצון מפתח כיום, וגם של סביבתם הקרובה, שחוסר התפקוד שלה שובר את ליבם. הבעיה היא שהרוב הדומם של המוסלמים הללו איננו נוטל חלק בטרור ובהסתה, אולם גם אינו יוצא חוצץ כנגדה. מחדל זה שלהם עושה אותם למשתפי פעולה, וביניהם יש מנהיגים פוליטיים, אינטלקטואלים, אנשי-עסקים ורבים נוספים. מרביתם יודעים להבדיל בין טוב לרע, אבל חוששים להביע את דעתם.

אירועי השנים האחרונות העצימו ארבעה נושאים, שהתקיימו מאז ומתמיד אך מעולם לא היו כה שלוחי-רסן כמו בתהפוכות המתרחשות כיום באזור. אלה הם ארבעת העמודים עליהם נשען הסכסוך העולמי העכשווי, ושמא עלינו להתייחס אליו כבר כ׳מלחמת-העולם השלישית שטרם הוכרזה׳? אין לי כינוי טוב יותר למצב הנוכחי. יתכן שתעבורנה עוד מספר שנים בטרם יכירו בו כולם כבמלחמת-עולם, אולם אנחנו כבר נתונים עמוק בתוכו.

המרכיב הראשון הוא המחבל המתאבד. מחבלים מתאבדים אינם המצאה חדשה, אולם הם נעשו פופולאריים - אם אני רשאי להשתמש בביטוי זה - רק לאחרונה. נראה שאף אחרי ה-11 בספטמבר, רוב העולם המערבי איננו מבין עדיין נשק זה. זהו נשק פסיכולוגי רב-עוצמה. לפגיעתו הממשית והישירה חשיבות משנית: סך כל האבידות ממאות הפיגועים בשלוש השנים האחרונות בישראל קטן בהרבה ממספר הרוגי תאונות הדרכים; כמותית, ה-11 בספטמבר היה פחות קטלני מרעידות אדמה רבות; בתוך יום אחד מתים מאיידס באפריקה בני-אדם רבים יותר מכל הרוסים שנהרגו מידי מחבלים מתאבדים צ׳צ׳נים-מוסלמים, מאז החל שם הקונפליקט; סדאם הרג מידי חודש יותר אנשים מאשר כל אלה שמתו בגלל מחבלים מתאבדים מאז כיבושה של עירק ע״י כוחות הקואליציה.

אז מה כל הרעש סביב המחבלים המתאבדים? זה יוצר כותרות; זה מרשים; זה מפחיד; זהו מוות אכזרי ביותר, עם חלקי גופות ופצעים איומים שרבים מהנפגעים יסבלו מהם עד סוף ימיהם. תמיד מראים את זה בטלוויזיה בפרטי-פרטים. פיגוע אחד כזה, בסיוע הכיסוי התקשורתי ההיסטרי, עלול להרוס לכל מדינה את תעשיית התיירות לפרק זמן ממושך, כפי שקרה בבאלי ובטורקיה.

אולם הפחד האמיתי נובע מן העובדה שאין להכחישה, ששום הגנה ושום אמצעי-מנע אין בכוחם לעצור רוצח מתאבד נחוש בדעתו. דבר זה טרם חלחל לתוך החשיבה המערבית. ארה״ב ואירופה משכללות ללא הרף את הגנותיהן נגד המחבל האחרון, אך לא נגד המחבל הבא. באפשרותנו לדאוג להגנה הטובה ביותר בעולם על נמלי-תעופה, אך אם ברצונך לבצע פיגוע התאבדות, אינך צריך לעלות על מטוס כדי לפוצץ עצמך ולהרוג בני-אדם רבים; מי יכול לעצור מחבל מתאבד, העומד בלב התור הצפוף שלפני גלאי-המתכות? ומה בדבר התורים שלפני דלפקי הבידוק בעונת נסיעות עמוסה? שימו גלאי-מתכות

לפני כל תחנת רכבת בספרד, והטרוריסטים יפגעו באוטובוסים; הגנו על האוטובוסים - והם יתפוצצו בבתי-הקולנוע, באולמות הקונצרטים, בסופרמרקטים, בבתי-הספר ובבתי החולים; הציבו שומר בפתח כל אולם קונצרטים ותקבלו תור של אנשים הממתינים להיבדק על ידיו, והתור עצמו יהיה המטרה, שלא לדבר על הפגיעה בשומרים עצמם. באפשרותכם להקטין במידה מסוימת את פגיעותיכם ע"י אמצעי מנע והגנה, ובעזרת ביקורת גבולות קפדנית, אך לא תוכלו לסלק את הסכנה, ו-וודאי שלא תוכלו לנצח כך במלחמה זו; וזוהי אכן מלחמה!

מה עומד מאחורי המחבל המתאבד? כסף, כוח והסתה רצחנית בדם קר. זה הכל. אין שום קשר לאמונות-אמת דתיות וקנאיות. שום מטיף מוסלמי לא פוצץ עצמו מעולם. אף לא אחד מבניהם של המדינאים והמנהיגים הדתיים הערביים לא פוצץ עצמו. אין שאר-בשר של מישהו בעמדת השפעה שעשה זאת. האם לא הייתם מצפים שכמה מהמנהיגים הדתיים יעשו זאת בעצמם, או ישכנעו את בניהם לעשות זאת, אם באמת ובתמים מדובר באקט נשגב של להט דתי? האין הם מעוניינים ביתרונות שמציע גן העדן? תחת זאת הם שולחים נשים מנודות, ילדים תמימים, אנשים מפגרים וצעירים חמומי-מוח ומוסתים. הם מבטיחים להם את התענוגות - המיניים ברובם - של העולם הבא, ומשלמים למשפחותיהם בעין יפה אחרי שהאקט הנשגב הוצא לפועל ונהרגו מספיק בני-אדם תמימים.

כמו כן, אין שום קשר בין המחבל המתאבד לעוני וייאוש. האזור העני ביותר בעולם הוא אפריקה, ושם זה מעולם לא קרה. בכל העולם, ובתרבויות, ארצות ויבשות שונות ישנם מיואשים רבים. אך הייאוש אינו מספק לאיש חומרי-נפץ, אמצעי סיור ותובלה. אין ספק שבעיראק של סדאם שרר יותר ייאוש מאשר בעיראק של פול ברמר, אולם איש לא פוצץ עצמו אז. המחבל המתאבד הוא פשוט נשק איום וזדוני של טרוריסטים אכזריים, בלתי-אנושיים, ציניים ובעלי מימון מצוין, שלחיי אדם אין בעיניהם כל ערך - ובכלל זה חייהם של בני ארצם שלהם - אבל לעומת זאת הם מייחסים ערך רב מאד לעושרם ולרווחתם שלהם, ולצימאונם לכוח.

הדרך היחידה להילחם בנשק חדש ו"פופולארי" זה, היא אותה דרך בה יש להילחם בפשע מאורגן או בשודדי-ים, והיא הדרך ההתקפית. כמו במלחמה בפשע המאורגן, חיוני שהכוחות התוקפים יהיו מאוחדים, וחיוני שיגיעו לראשה של פירמידת הפשע. אינך יכול לסלק את הפשע המאורגן באמצעות מעצרם של סוחרי הסמים הקטנים שבקרן הרחוב. עליך לצוד את ראש ה"פמיליה".

אם חלק מן הציבור תומך בהם, אם אחרים סובלים בשקט, אם רבים חוששים מהם ואם יש המנסים לתרץ את מעשיהם בתואנות של עוני או של ילדות עשוקה, הפשע המאורגן ישגשג - וכן גם הטרור. היום, אחרי ה-11 בספטמבר, ארה"ב מבינה זאת. רוסיה מתחילה להבין זאת. טורקיה מבינה זאת היטב. אני חושש מאד שרובה המכריע של אירופה איננו מבין זאת עדיין. למרבה הצער, אירופה כנראה תבין זאת רק לאחר שהמחבלים המתאבדים יגיעו אליה בגדול. ולעניות דעתי, זה אכן יקרה. הרכבות בספרד והפיגועים באיסטנבול הם רק ההתחלה. במלחמה בטרור, יש בהחלט ערך עליון לכך שתתקיים אחדות בקרב העולם התרבותי, ואחדות זו לא תושג בטרם תתעורר אירופה.

המרכיב השני הינו מלים, וביתר דיוק - שקרים. המלים בכוחן להרוג, והן אכן הורגות בני-אדם. נהוג לומר שפוליטיקאים, דיפלומטים ואולי גם עורכי-דין מוכרחים לעתים לשקר, כחלק מחייהם המקצועיים. אבל הנורמות של הפוליטיקה והדיפלומטיה הן ילדותיות, בהשוואה לרמת ההסתה ולשקרים המוחלטים, הנאמרים במצח נחושה, ואשר הגיעו באזור עליו אנו מדברים לשיאים חדשים. מספר לא-יאמן של בני-אדם בעולם המערבי מאמינים כי ה-11 בספטמבר לא התרחש מעולם, או שהוא פרובוקציה אמריקאית, או - טוב מזה - מזימה יהודית.

כולכם זוכרים את שר ההסברה העירקי, מוחמד סעיד אל-סחאף, ואת מסיבות העיתונאים שערך כשכוחות ארה"ב כבר נכחו בבגדד. דיסאינפורמציה בעיתות מלחמה היא טקטיקה מקובלת; אבל לעמוד כך, יום אחר יום, ולהשמיע הצהרות מגוחכות כאלה, כשכולם יודעים שהן שקרים, ואף מבלי שיצחקו לך בין מקורביך-אתה, הריהו דבר שיכול לקרות רק בחלק זה של העולם. בסופו של דבר נעשה מר סחאף ליצן חצר פופולארי, אולם הדבר לא מנע מעיתונים מכובדים לכאורה להמשיך ולהעניק לו אותה תשומת לב כמקודם. אין זה גם מונע מן העיתונות המערבית להאמין מדי יום ביומו בדבריהם של שקרנים נוספים מסוגו. אחרי הכל, אם ברצונך להיות אנטישמי, יש דרכים מעודנות לעשות זאת; אינך מוכרח לטעון שהשואה לא ארעה וכי הר-הבית מעולם לא היה קיים. אלא שמנהיגיהם של מיליוני מוסלמים אומרים להם כך. וכשאותם מנהיגים משמיעים הצהרות אחרות, התקשורת המערבית מפרסמת אותם כאילו מדובר באמת לאמיתה.

עניין שבשגרה הוא, שאותם אלה שממנים, מחמשים ומשגרים מחבלים מתאבדים, מגנים את המעשה באנגלית, מול מצלמות הטלוויזיה המערבית, בהפנותם את דבריהם לעולם הצופה בהם, ובחלקו - גם מאמין להם. אנו רגילים לשמוע את אותו מנהיג משמיע הצהרות הפוכות: בערבית - לבני-עמו, ובאנגלית - לשאר העולם. ההסתה בטלוויזיה הערבית, בלוויית תמונות-זוועה של גופות שעברו התעללות, הפכה לנשק רב-עוצמה בידיהם של אלה שמשקרים, מעוותים את המציאות ושואפים להשמיד הכל. הם מגדלים ילדים רכים על דיאטה של שנאה ושל הערצת קדושים-לכאורה, והעולם המערבי אינו משגיח בכך, מפני שמקלטי הטלוויזיה שלו מכוונים בעיקר לערוצי אופרות סבון ומשחקי גלגל-המזל. גם אם מרביתכם אינכם מבינים ערבית, אני ממליץ לכם לצפות מדי פעם באל-ג'זירה. לא תאמינו למראה עיניכם.

אך המלים פועלות בדרכים אחרות, מעודנות יותר. הפגנה בברלין, עם שלטי תמיכה במשטרו של סדאם ותינוקות בני שלוש הלבושים כמחבלים מתאבדים, זוכה בפי העיתונות ומנהיגי העולם להגדרה של "הפגנה למען השלום". בין אם אתם תומכים במלחמה נגד עירק או מתנגדים לה, אם אתם אכן רואים באוהדיהם של סדאם, ערפאת או בן-לאדן פעילי-שלום, הרי שזה קצת עובר את הגבול. באמצע היום, נכנסת אישה למסעדה בישראל, אוכלת, צופה במשפחות עם זקנים וילדים האוכלים ארוחת צהרים בשולחנות הסמוכים ומשלמת את החשבון. אח"כ היא מפוצצת את עצמה והורגת 20 בני-אדם, ביניהם ילדים רבים, והראשים וחלקי הזרועות מתגוללים במסעדה. מנהיגים ערביים מכנים אותה "קדושה", ובעיתונות האירופית היא זוכה לתואר "אקטיביסטית". נכבדים מגנים את המעשה, אבל מבקרים את משפחתה השכולה, והכסף זורם. יש משחק חדש בשכונה: לרוצחים האמיתיים קוראים "הזרוע הצבאית", ומפקד המבצע מכונה "מנהיג רוחני". יש עוד דוגמאות לסוג זה של מינוח אורווליאני, ומשתמשים בו מדי יום ביומו לא רק מנהיגי הטרור, אלא גם כלי התקשורת המערביים. מלים אלה מסוכנות הרבה יותר ממה שרבים תופשים; הן מספקות את התשתית הרגשית להצדקת מעשי הזוועה. היה זה יוזף גבלס שאמר, שאחרי שחוזרים על דבר-שקר מספיק פעמים, אנשים

יתחילו להאמין בו. יורשיו מאפילים עליו בביצועיהם.

ההיבט השלישי הוא כסף. כמויות אדירות של כסף, שיכולות היו לפתור בעיות חברתיות רבות באותו חלק בלתי-מתפקד של העולם, מתועלות לתוך שלושה מעגלים קונצנטריים המספקים תמיכה למוות ולרצח. במעגל הפנימי מצויים הטרוריסטים עצמם. הכסף ממון עבורם נסיעות, חומרי-נפץ, מקומות מסתור וחיפוש בלתי-נלאה אחר מטרות קלות ופגיעות. מקיף אותם המעגל הבא של תומכים ישירים, מתכננים, מפקדים ומטיפים שכולם מתפרנסים - ובד"כ מתפרנסים יפה מאד - מתשתית הטרור שהם מספקים.

ולבסוף אנו מוצאים את המעגל השלישי של הארגונים הקרויים ארגוני דת, חינוך ורווחה, אשר למעשה עושים כמה חסדים, כמו להאכיל את הרעבים ולספק מידה כלשהי של חינוך, אך שוטפים את מוחו של הדור הצעיר בשנאה, שקרים ובערות. מעגל זה פועל בעיקר דרך מסגדים, מדרשות דתיות ומוסדות דת נוספים, אך גם ע"י הסתה באמצעים אלקטרוניים וחומר מודפס. מעגל זה הוא שמבטיח שהנשים תישארנה נחותות, שהדמוקרטיה תישאר בגדר חלום מרוחק ושהחשיפה לעולם החיצון תהיה מזערית. כמו-כן, מעגל זה הוא שמוביל את הנטייה להטיל את האשם בעוולות המשטר על כל מי שמחוץ לעולם המוסלמי. מבחינה גראפית, מעגל זה הוא השומר, והוא מבטיח שהעם יתבונן ויקשיב פנימה, כלפי המעגל הפנימי של טרור והסתה, במקום להקשיב החוצה לעולם. למעשה, חלקים מסוימים באותו מעגל חיצוני פועלים מתוך פחד או כבני ערובה של המעגלים הפנימיים.

הגורם המאיים הנוסף שיש להתחשב בו הוא שיעור הילודה הגבוה. מחצית מאוכלוסיית העולם הערבי מצויה מתחת לגיל 20, שהוא הגיל הקל ביותר להסתה; דבר זה מבטיח שני דורות נוספים של שנאה עיוורת.

מבין שלושת המעגלים שתיארתי לעיל, המימון לשני המעגלים הפנימיים מגיע בעיקר ממדינות טרוריסטיות כאיראן וסוריה, עד לאחרונה גם מעיראק ולוב, ולפני כן - גם מכמה מן המשטרים הקומוניסטיים. מדינות אלה, כמו גם הרשות הפלשתינאית, הן נותנות החסות לסוחרי המוות. המעגל החיצוני ממומן בעיקר ע"י ערב הסעודית, אך גם בעזרת תרומות של קהילות מוסלמיות מסוימות בארה"ב ובאירופה, ובמידה קטנה יותר - מתרומות אירופיות לארגונים לא-ממשלתיים ומארגונים מסוימים של האו"ם, שמטרותיהם אולי נאצלות, אבל הם שורצים סוכנים של המעגל החיצוני המנצלים אותם לרעה. ברור שהמשטר הסעודי יהיה הקרבן הבא לטרור, כאשר המעגל הפנימי יתפוצץ ויפלוש אל תוך החיצוני. הסעודים מתחילים להבין זאת, אך הם נלחמים במעגל הפנימי בעודם מממנים את התשתית של המעגל החיצוני.

כמה ממנהיגיהם של המעגלים השונים האלה חיים בנוחות רבה על שללם. את ילדיהם תוכלו לפגוש במיטב בתי-הספר הפרטיים באירופה, לאו דווקא במחנות האימונים של המחבלים המתאבדים. ל"חיילי" הג'יהאד נכונו טיולי מוות מאורגנים לעיראק ולאתרים חמים נוספים, בעוד אחדים ממנהיגיהם עוסקים בסקי בשווייץ. הגב' ערפאת, המתגוררת עם בתה בפארים, מקבלת מידי חודש בחודשו עשרות אלפי דולרים מן הרשות הפלשתינית המרוששת-לכאורה, וזאת בעוד מפקד תא מקומי של גדודי אל אקצא, הכפוף לערפאת, מקבל במזומן רק כמה מאות דולרים תמורת ביצוע פיגועים סיטונאיים.

הרכיב הרביעי בקונפליקט העולמי הנוכחי הוא ההפרה המוחלטת של כל הכללים. העולם התרבותי מאמין בדמוקרטיה, בשלטון החוק ובחוק הבינלאומי, בזכויות האדם, בחופש הדיבור והעיתונות, ובחירויות נוספות כדוגמת אלה. יש לנו ההרגלים הנאיביים הישנים-נושנים, כגון כבוד למקומות וסמלים קדושים, אי-שימוש באמבולנסים ובתי-חולים לצורך מעשי-לוחמה, הימנעות מהתעללות בגופות ובניצול ילדים כמגינים חיים או פצצות חיות. מעולם, לאורך כל ההיסטוריה, ואף בתקופת הנאצים, לא היתה התעלמות גמורה מכל שצוין לעיל, כמו שאנו רואים כיום. כל סטודנט של מדעי המדינה מתחבט בסוגיה איך למנוע מצב בו כוח אנטי-דמוקרטי יזכה בבחירות דמוקרטיות ויבטל את הדמוקרטיה. ישנם היבטים נוספים של חברה תרבותית בהם יש להציב גבולות. האם רשאי שוטר לפתוח באש על אדם המנסה להורגו? האם הממשלה רשאית לצותת לשיחת-טלפון בין טרוריסטים וסוחרי-סמים? האם חופש הדיבור מגן עליך אם תצעק "שריפה!" באולם תיאטרון מלא מפה-לפה? האם צריך להטיל עונש מוות על רוצחים סדרתיים? אלו הן הדילמות הישנות. אלא שעכשיו יש לפנינו מערכת חדשה לגמרי של בעיות.

האם תפשוט על מסגד המשמש כמחסן תחמושת של טרוריסטים? אם יירו עליך מתוך בית-חולים, האם תשיב אש? האם תפרוץ לכנסיה שהשתלטו עליה טרוריסטים, ולקחו את הכמרים כבני-ערובה? האם צריך לערוך חיפוש בכל אמבולנס, אחרי שכמה מחבלים מתאבדים השתמשו באמבולנסים כדי להגיע ליעדיהם? האם תפשיטו כל אישה בגלל שאחת העמידה פנים שהיא בהריון, בעודה נושאת פצצה על בטנה? האם תשיבו אש על מישהו שמנסה להרוג אתכם, ועומד בכוונה תחילה מאחורי קבוצת ילדים? האם תפשטו על מפקדת טרוריסטים המוסתרת בבית-חולים לחולי-נפש? האם מותר לירות ברב-מחבלים, העובר ממקום למקום כשהוא תמיד מוקף בכוונה תחילה בחבורת ילדים? כל אלה קורים מידי יום בעיראק ובמקומות פלשתיניים. מה באפשרותכם לעשות? נכון; אינכם רוצים להתעמת עם בעיה זו. אך לא ניתן להימנע ממנה. הבה נניח, לצורך הדיון, שישנו אדם השוכן בגלוי ובכתובת ידועה בטהראן, כאורחה של ממשלת איראן ובמימונה, והוא מוציא לפועל מעשי-זוועה בזה אחר זה בספרד או בצרפת, הורג מאות חפים מפשע, נוטל את האחריות לפשעיו, מבטיח בראיונות טלוויזיוניים ממלכתיים להמשיך בכך, בעוד ממשלת איראן מפרסת גינויים רשמיים לפעולותיו אך ממשיכה לארח אותו, להזמינו לאירועים רשמיים ולהתייחס אליו בכבוד גדול. אני משאיר לכם זאת, כשיעורי-בית, לחשוב ולמצוא מה היו ספרד או צרפת עושות במצב כזה. הבעיה היא שהעולם התרבותי עדיין נתון באשליות אודות שלטון-חוק, במצב נטול כל חוקים. משל הדבר להכנסת מחליקה על הקרח לזירת הוקי-קרח, או לניסיון להציב שחקן שחמט מול מתאגרף במשקל כבד. בדיוק כפי שאין בשום מדינה חוק שימנע מקניבלים לאכול את ראש הממשלה, מפני שזהו מעשה שאין להעלותו על הדעת, כך גם אין החוק הבינלאומי ערוך נגד רוצחים היורים מתוך בתי-חולים, מסגדים ואמבולנסים, בעודם נתונים להגנת מדינתם או עמם. החוק הבינלאומי איננו יודע כיצד להתמודד עם מי ששולח ילדים להשליך אבנים, ואז עומד מאחוריהם ויורה כשהוא מוגן תחת חסינותה של ממשלה, ולא ניתן לעצור אותו. החוק הבינלאומי איננו יודע מה לעשות במנהיג מרצחים שחי ברוב נוחות תחת האירוח המלכותי של מדינה, המתיימרת לגנות את מעשיו, או פשוט טוענת שהיא חלשה מכדי לכלוא אותו. המדהים הוא, שכל הפושעים האלה תובעים את הגנת החוק הבינלאומי, ומגדירים את כל מתקיפיהם כפושעי מלחמה, וישנם אמצעי תקשורת מערביים שחוזרים על האשמות אלה. החדשות הטובות הן שכל זה הוא זמני, מכיוון שהחוק

הבינלאומי ידע תמיד להתאים עצמו למציאות. העונש למחבלים מתאבדים צריך להיות מוות או כלא לפני ביצוע הפיגוע; לא במהלכו ולא אחריו. אחרי כל מלחמת-עולם השתנה החוק הבינלאומי וכך גם יקרה אחרי זו הנוכחית. אלא שבתקופת הדמדומים עלול להיגרם נזק רב.

התמונה המתוארת כאן אינה נעימה. מה באפשרותנו לעשות בקשר אליה?

בטווח הקצר - רק להילחם ולנצח. בטווח הארוך? רק לחנך את הדור הבא ולפתוח אותו לעולם. את המעגלים הפנימיים ניתן להרוס באמצעות כוח, והכרחי לעשות זאת. את המעגל החיצוני לא ניתן למחוק ע"י שימוש בכוח. כאן עלינו להרעיב פיננסית את העילית הארגונית, לתת יותר כוח לנשים, לחנך יותר, להפעיל תעמולת-נגד, להטיל חרם ככל האפשר ולחשוף לתקשורת המערבית, לאינטרנט ולסצנה הבינלאומית. מעל לכל נחוצות אחדות ונחישות מוחלטות של העולם התרבותי מול שלושת מעגלי הרוע. הרשו לי לנטוש לרגע את הזהות המדומה של נהג המונית, ולחזור לעולם המדע. כשיש גידול ממאיר, אפשר לסלק אותו עצמו באמצעות ניתוח, ואפשר להרעיבו ע"י עצירת זרימת הדם מחלקים אחרים של הגוף אליו, ובכך למנוע ש"אספקה" חדשה תגדיל אותו. אם רוצים להיות בטוחים, מוטב לעשות את שני הדברים. אך בטרם תילחמו ותנצחו - בשימוש בכוח או בכל צורה אחרת - עליכם להבין שאתם נתונים במלחמה, ולאירופה יידרשו לכך עוד כמה שנים.

בכדי לנצח, צריך לנטרל קודם כל את משטרי הטרור, כך ששום ממשלה בעולם לא תעניק מקלט לאנשים אלה. אינני רוצה להתייחס כאן לשאלה האם המתקפה שהובילה אמריקה על עיראק היתה מוצדקת לאור שאלת הנשק להשמדה המונית, או מכל בחינה אחרת של הסוגיות הטרום-מלחמתיות. אולם אני יכול להתבונן במפת מערב-אסיה של אחרי המלחמה: כעת, כשאפגניסטן, עיראק ולוב הוצאו מהמשחק, נותרו שתיים וחצי מדינות טרוריסטיות: איראן, סוריה ולבנון, שהיא מושבה סורית. אולי יש לצרף לרשימה את סודן. כתוצאה מכיבוש אפגניסטן ועיראק, הן איראן והן סוריה מוקפות עכשיו בטריטוריות בלתי-ידידותיות להן. איראן מוקפת באפגניסטן, נסיכויות המפרץ, עיראק והרפובליקות המוסלמיות של מה שהיה בריה"מ. סוריה מוקפת ע"י טורקיה, עיראק, ירדן וישראל. מבחינה אסטרטגית זהו שינוי משמעותי, והוא יוצר לחץ רב על המדינות התומכות בטרור. אין זה מפתיע שאיראן כה פעילה בניסיונות להסית להתקוממות שיעית בעיראק. אינני יודע אם האמריקאים אכן תכננו לכתר הן את איראן והן את סוריה, אבל זה המצב שנוצר. לעניות דעתי, האיום מספר אחד על העולם כיום הוא איראן והמשטר שלה. יש לה שאיפות ברורות להשתלט על שטחים גדולים ולהתרחב לכל הכיוונים; יש לה אידיאולוגיה הטוענת לעליונות על תרבות המערב; היא נטולת מעצורים; היא הוכיחה כבר שביכולתה להוציא לפועל פעולות טרור מורכבות, מבלי להותיר יותר מדי עקבות, תוך הפעלת שגרירויות איראניות; ברור שהיא מנסה לפתח נשק גרעיני; המתונים והשמרנים שלה משחקים, מצידם, משחק וירטואוזי של 'השוטר הטוב והשוטר הרע'. איראן מממנת את הטרור הסורי, היא עומדת בוודאות מאחורי רוב הפעילות בעיראק, היא מספקת מימון מלא לחיזבאללה, ודרכו - לחמאס ולג'יהאד האיסלמי; לפחות באירופה ובדרום אמריקה היא מבצעת פעולות טרור, וכנראה שגם באוזבקיסטן ובסעודיה, והיא למעשה עומדת בראש קבוצת טרור רב-לאומית, שבה כלולות - כשחקניות משנה - סוריה, לבנון ואלמנטים שיעיים מסוימים בעיראק. מרבית מדינות אירופה מקיימות עדיין קשרי מסחר עם איראן, מנסות למצוא חן בעיניה ומסרבות לראות את הסימנים הברורים. על-מנת לנצח במלחמה צריך גם לייבש את הבאר הפיננסית של תאגיד הטרור. אין טעם לנסות ולהבין את ההבדלים הדקים בין הטרור הסוני של אל-קעידה והחמאס, לבין הטרור השיעי של החיזבאללה, סאדר ואירגונים אחרים המושפעים מאיראן. כשהדבר משרת את האינטרסים שלהם, כל אלה משתפים פעולה יפה מאד.

עצירת המימון מסעודיה וממקורות אחרים, המגיע למעגל החיצוני, שהוא הקרקע הפורייה של הטרור, היא עניין קריטי. חשוב לנטר את כל התרומות הזורמות מן העולם המערבי לארגונים מוסלמיים, לבדוק את ענייני הכספים של ארגוני רווחה בינלאומיים, ולהגיב בצעדים כלכליים קשים מול כל סימן קטן של סיוע כספי לשלושת מעגלי הטרור. חשוב גם לפעול בהחלטיות נגד מסע השקרים וההכפשות, ולהשגיח על אותם אמצעי תקשורת מערביים אשר משתפים איתם פעולה מתוך תמימות, אינטרס כספי או בורות.

ומעל לכל, לעולם אין להיכנע לטרור. אין לדעת אם הבחירות האחרונות בספרד היו מתפתחות אחרת, אילולא הפיגועים ברכבות ימים ספורים לפני כן. אך אין זה משנה; מה שחשוב הוא שהטרוריסטים מאמינים שהם גרמו לתוצאה זו ושהם ניצחו, בכך שגירשו את הספרדים מעיראק. הפרשה הספרדית תעלה ודאי ביוקר למדינות אירופיות אחרות, ובתוכן צרפת, שמגרשת כעת מטיפים-מסיתים ואוסרת על שימוש ברעלות, וכן למדינות אחרות ששלחו גייסות לעיראק. בטווח הארוך, ספרד עצמה תשלם אפילו יותר. האם הפתרון הוא עולם ערבי דמוקרטי? אם באומרנו 'דמוקרטיה' כוונתנו לבחירות חופשיות, אך גם חופש עיתונות, חופש דיבור, מערכת משפטית מתפקדת, חירויות פרט, שוויון לנשים, גבולות פתוחים, חשיפה לתקשורת מערבית ולרעיונות מערביים, חוקים נגד הסתה על רקע גזעני ונגד השמצה, ומניעת התנהגות פורעת חוק בכל הנוגע לבתי-חולים, לאתרי תפילה ולילדים, כי אז - כן; דמוקרטיה הינה הפתרון. אם הדמוקרטיה תתבטא רק בבחירות חופשיות, סביר שהמשטר הקנאי ביותר הוא שייבחר, זה שההסתה והשקרים שיפיץ יהיו המשלהבים יותר. ראינו זאת כבר באלג'יר, ובמידה מסוימת גם בטורקיה. אם הקרקע לא תוכן בקפידה רבה, זה יקרה שוב. מאידך, דמוקרטית-מעבר כלשהי, כמו בירדן, עשויה להוות פתרון זמני טוב יותר, והיא תכין את הדרך לדבר האמיתי. אולי כמו שדמוקרטיה מיידית ופתאומית לא הצליחה ברוסיה, ולא היתה מצליחה בסין.

אין בלבי ספק כי העולם המערבי ינצח. אבל ככל שיארך הזמן עד שנבין את התמונה החדשה של המלחמה הזו, כך גם יהיה הניצחון יקר וכואב. אירופה, יותר מכל אזור אחר בעולם, היא המפתח לכך. רתיעתה המובנת מפני מלחמה, לאור איימי מלחמת העולם השנייה, עלולה לעלות בחייהם של עוד אלפי חפים מפשע, בטרם ייסוב הגלגל.

*פרופ' חיים הררי, פיזיקאי תיאורטיקן, כיהן יו"ר המכון דוידסון להוראה מדעית, והיה נשיא מכון וויצמן למדע בין השנים 2001-1988. באותה תקופה נכנס המכון למספר תחומים ופרויקטים חדשים, הקים 47 בניינים חדשים, גייס תרומות בהיקף של מיליארד דולר, שכר יותר ממחצית הפרופסורים הקבועים שלו כיום, והיה לאחד מהמוסדות מקבלי התמלוגים המובילים בעולם.
משך כל חייו הבוגרים הרים מר הררי את תרומתו בשלושה תחומים עיקריים: המחקר העולמי בפיזיקת חלקיקים, הוראה מדעית במערכת החינוך בישראל, וניהול מדעי וקביעת מדיניות מדעית.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il